

Elämänvaiheita ja muistoja vuosilta 1900–2010

KEMPPISEN SUKU HIITOLASTA

Raija Kannisto
Juha Sinivaara
Paula Kemppinen

KEMPPISEN SUKU HIITOLASTA

Elämänvaiheita ja muistoja vuosilta 1900–2010

KEMPPISEN SUKU HIITOLASTA
Elämänvaihteita ja muistoja vuosilta 1900–2010

Julkaisija:

Teksti: Raija Kannisto, Juha Sinivaara
ja Paula Kemppinen

Valokuvat: Juha Sinivaaran kotiarkisto
Raija Kanniston kotiarkisto
Paula Kemppisen kotiarkisto
Jari Sinivaaran kotiarkisto

Taitto: Juha Harju

Kirjapaino: BoD

ISBN: 9789528065845

© Raija Kannisto, Juha Sinivaara ja Paula Kemppinen

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN-TUNNUS: 978-952-80-6584-5

Sisällys

1 JOHDANTO.....	6
2 HIITOLAN PITÄJÄ JA SEURAKUNTA.....	11
3 KEMPPISET HIITOLASSA 1600-LUVULTA.....	20
4 ELÄMÄÄ HIITOLASSA ENNEN SOTIA.....	30
5 EVAKKOON LÄHTÖ JA SOTA-AIKA 1939–1944...	52
6 SUVUN MIESTEN SOTAVUODET 1939–1944.....	72
7 KEMPPISET UUSILLE ASUINSIJOILLE.....	100
8 KEMPPISTEN ELÄMÄÄ TIILÄÄSSÄ.....	106
9 KEMPPISEN SUVUN JÄSENTEN ELÄMÄKERRAT	
Taneli Kemppinen.....	121
Jaakko Kemppinen.....	124
Anna Virjonen, o.s. Kemppinen.....	128
Jaakko Kemppinen.....	136
Iida Kemppinen.....	137
Johannes Kemppinen.....	138
Hilja Juutistenaho, o.s. Kemppinen.....	146
Maria Parkkali, o.s. Kemppinen.....	155
Katri Kemppinen.....	166
Väinö Kemppinen.....	172
Eino Kemppinen.....	184
Antti Kemppinen.....	198
Iida Kemppinen.....	207
Martta Sinivaara, o.s. Kemppinen.....	215
10 LOPUKSI.....	230
11 LÄHTEET.....	235
VALOKUVIA.....	242
LIITTEET.....	246

JOHDANTO

Hyvä lukija,

Käsissäsi on kolmen Kemppisen serkuksen, Raija Kanniston, Paula Kemppisen ja Juha Sinivaaran kokoama ja kirjoittama sukukirja. Se sisältää sekä muisteluita että tietoja Kemppisen suvun elämästä Hiitolassa, sota-ajasta ja sen jälkeisen ajan tapahtumista. Kirjassa seurataan Hiitolassa syntyneiden isovanhempiemme Pekka ja Helena Kemppisen jälkeläisten elämää.

Kuinka kaikki sai alkunsa?

Tämän kirjan kokoaminen ei ollut etukäteen suunniteltu asia. Se käynnistyi vähän kuin vahingossa maaliskuun 2021 alussa. Koronaviruksen johdosta määrätyt kokoontumisrajoitukset lopettivat harrastukset ja muut menot, joten vapaa-aikaa tuntui olevan. Niinpä Raija Kannistolle tuli mieleen, että hän oli serkkujensa Juhan ja Jarin kanssa ollut nauhoittamassa Lahdessa 5.5.2012 Kemppisen Toivon haastattelun hänen sukuun liittyvistä muistoistaan. Sen jälkeen nauhoitus oli unohtunut. Raija kuunteli nauhoituksen ja kirjoitti pääkohdat paperille, jonka lähetti Juhalle.

Kävi ilmi, että Juha oli nauhoittanut aiemmin tätiensä Iitan ja Katrin sekä äitinsä Martan muisteluja vuosina 1991, 1993 ja 1995. Juha kirjoitti ne puhtaaksi ja lä-

hetti Raijalle, joka tiesi serkullaan Paulalla olevan paljon muistitietoa isänsä kertomana. Näin myös Paula pyydettiin mukaan muistojen kertojaksi ja hän innostui heti asiasta. Tästä alkoi vilkas sähköpostien vaihto ja useat videopalaverit nettiyhteyden kautta. Tarinaa ja muistitietoa kertyi ja meistä alkoi tuntua, että kokoamastamme materiaalista saisi kokoon vaikka kirjan. Oikeastaan sen kirjoittaminen tuntui jopa velvollisuudelta suvun nuorempia jäseniä kohtaan.

Kirjahankkeeseen liittyen halusimme järjestää kesällä 2021 sukutapaamisen Askolassa, jossa oli sodan jälkeen suvun veljesten yhteinen maatila. Kutsuimme tapaamiseen Prestbackan kartanoon 18.8.2021 kaikkia niitä sukulaisia, joiden yhteystiedot meillä oli. Paikalle saapui yhteensä 16 henkeä. Ensin nautimme yhteisen lounaan kartanossa, jonka jälkeen katselimme vanhoja Hiitolassa otettuja suvun valokuvia ja kerroimme paikalla olijoille suunnitelmastamme koota sukukirja.

Kartanovierailun jälkeen ajoimme autoletkassa tutustumaan Antti Kemppisen entiseen maatilaan Huuvaurissa, josta jatkoimme Tiilään maatilalle. Seuraavaksi jatkoimme Askolan kirkolle, johon saimme tutustua kanttorin johdolla ja jossa oli useampi Askolassa asunut serkkumme päässyt ripille. Lopulta siirryimme Askolan hautausmaalle, jossa oli Helena-mummon ja Jaakko-sedän haudat. Kävellessämme maatilojen pihoilla, kirkossa ja hautausmaalla tuli monelle mieleen muistoja, joista he kertoivat meille muille. Tämä sukutapaaminen oli mieleenpainuva ja sukua yhdistävä.

Tämän kirjan kokoamisen ja kirjoittamisen innoittajana on ollut nimenomaan se, että haluamme koota ja säilyttää jälkipolville tietoja isovanhempiemme ja heidän

lastensa (vanhempiemme sukupolven) perheiden elämästä. Valitettavasti olemme siinä mielessä myöhässä, että kaikki Kemppisen vanhemman sukupolven edustajat ovat jo kuolleet, joten emme ole voineet saada heiltä ensikäden tietoja. Onneksi nyt elossa olevilla serkuilla on vielä ollut muistissa joko omakohtaisia muistoja tai vanhemmilta kuulemiaan asioita ja tarinoita. Niitä kaikkia olemme koonneet tähän kirjaan.

Olemme käyneet läpi lukuisia arkistoja ja etsineet niistä sukua koskevia tietoja. Tietoja on hankittu myös luke-malla Hiitolan historiasta kertovia tietokirjoja. Lisäksi olemme koonneet jokaisesta kymmenestä sisaruksesta elämäntarinan. Vanhoista paikallisista lehdistä on löydetty Kemppisen perhettä koskevia tietoja. Suvulta on kerätty vanhoja valokuvia, joista osa on laitettu tähän kirjaan.

Suvun elämään vaikuttaneita tapahtumia

Ihmiset eivät elä irrallaan ympäröivästä ajasta ja paikasta. Monet yhteiskunnalliset ja maailmanhistorialliset tapahtumat vaikuttivatkin kaikkien silloin eläneiden ihmisten elämään monella tavalla. Tällaisia murroksia olivat:

- Ensimmäinen maailmansota 28.7.1914 - 11.11.1918
- Suomi itsenäistyi 6.12.1917
- Suomen sisällissota 27.1.-15.5.1918
- Suomessa alkoholijuomia koskeva kieltolaki,

voimassa 1919–1932

- Yleismaailmallinen talouslama 1930-luvun alussa
- Toinen maailmansota, joka Suomen osalta oli talvisota 30.11.1939-13.3.1940 ja jatkosota 25.6.1941-19.9.1944, jolloin Kempin veljekset ja Marin puoliso Tauno Parkkali olivat sotarintamalla
- Evakkoon lähtö karjan ja tavaroiden kanssa vuosina 1940 ja 1944
- Evakossa olo eri paikkakunnilla, jolloin naiset hoitivat kotirintamalla yksin karjaa ja perhettä
- Paluu kotipaikoille välirauhan aikana ja uudelleen lopulliseen evakkoon lähtö
- Pula-aika sotien aikana ja vielä kymmenisen vuotta sen jälkeen
- Kovat rauhanehdot ja suurten sotakorvausten maksaminen Neuvostoliitolle
- Rauhanehtojen mukaisesti Karjalan alueen menetykset Neuvostoliitolle; se koski myös Hiitolaa
- Alueluovutusten takia kotiseudun, kodin, maatilojen ja omaisuuden menetykset.

Sodan jälkeen karjalaisten oli sopeuduttava muuttuneeseen tilanteeseen ja pakottauduttava elämässä

eteenpäin, muuta vaihtoehtoa ei ollut. Oli ryhdyttävä rakentamaan uutta elämää uusissa ympäristöissä. Kaikki sisarukset löysivätkin vähitellen eri puolelta Suomea uuden kotipaikan ja toimeentulon. Suku piti tiiviisti yhteyttä 1950- ja 1960-luvuilla, minkä jälkeen se jatkui vähän harventuen.

Kun Venäjä 1990-luvun alussa avasi rajaseutua kotiseutumatkailulle, alkoivat Kemppiset eri kokoonpanoilla käydä Hiitolassa ja Kuoksjärven kylässä entisellä kotipaikalla. Yhdellä suvun matkalla, johon osallistui yhdeksän henkeä, piti Raija Kannisto päiväkirjaa ja se on valokuvineen katsottavissa Juha Sinivaaran sukusivuilla <http://www.juhasinivaara.fi>. Juha myös kuvasi matkan videokameralla.

Toivomme lukijoille antoisia lukuhetkiä kirjan parissa.

23. toukokuuta 2022

Raija Kannisto
Juha Sinivaara
Paula Kemppinen

HIITOLAN PITÄJÄ JA SEURAKUNTA

Hiitolan pitäjä

Pitäjän historiaa

Käkisalmen kihlakuntaan ja Viipurin lääniin kuulunut Hiitolan pitäjä sijaitsi Laatokan Karjalassa Laatokan rannalla. Sen alue jäi kokonaisuudessaan vuoden 1944 rauhansopimuksessa Neuvostoliitolle. Hiitolan rajapitäjiä olivat Kaukola, Kirvu, Rautjärvi, Simpele, Parikkala ja Kurkijoki. Nämä pitäjät joutuivat olemaan vuosisatojen ajan idän ja lännen taistelukenttänä. Hiitola, kuten koko Karjala, oli vuorotellen Novgorodin, Ruotsin ja Venäjän valan alla.

Hiitola kuului alun perin Kurkijoen pitäjään, mutta itsenäistyi siitä jo 1600-luvun alussa. Hiitolan nimi on vanha ja sille on etsitty erilaisia selityksiä. Nimen taustalla on tavalla tai toisella sana hiisi, joka on voinut merkitä palvontapaikkaa, pyhää metsää, kalmistoa tai jotain muuta pyhää paikkaa. Hiisien lähistöllä on usein ollut linnavuoria ja sellainen oli myös Hiitolassa. Hiitola on ollut asuttuna jo kauan, sillä sieltä on tehty runsaasti arkeologisia löytöjä, joista vanhimmat ovat kivikaudelta ja rautakaudelta.

1700-luvulla, jolloin alue kuului Venäjän alaisuuteen, oli se lahjoitusmaa-aluetta. Se merkitsi, että talonpojat eivät voineet omistaa viljelemäänsä maata, koska Venäjän hallitsijat lahjoittivat alueita suosikeilleen tai palkkiona jostain uroteoista ja he saivat kerätä itselleen alueen verotulot. Vasta 1867 lähtien viljelijät voivat lunastaa maata yksityiseksi omaisuudeksi. Sen jälkeen eri karta-

noiden maat annettiin entisille lampuodeille viljeltäväksi niin, että Asilan hovin maista muodostettiin 201 tilaa, Pukinniemen hovista 57 tilaa, Laurolan hovista 9 tilaa ja Tiurulan hovista 59 tilaa. Näin entisistä lampuodeista tuli itsenäisiä viljelijöitä ja maanomistajia.

Kunnallinen toiminta alkoi Hiitolassa 1866, jolloin maallinen ja seurakunnallinen hallinto erotettiin toisistaan. Autonomian ajan loppupuolen vuodet 1800-luvun lopulta lähtien olivat uudistusten ja vilkkaan yhdistystoiminnan aikaa.

Talvisodan alkamisen jälkeen Hiitolan kunnan arkisto kuljetettiin junalla Parkanoon. Kunnantoimisto hoiti hiitolalaisten asioita, mm. asuttamista ja korvausten järjestämistä menetetyistä omaisuudesta. Kunnan hoitokunnan tehtävinä olivat kadonneiden tavaroiden ja omaisuuden selvittely ja kunnan pelastetun omaisuuden realisointi. Jatkosodan alettua kunnan arkisto ja virasto siirtyivät Mustasaareen.

Kunnanvaltuuston viimeinen kokous pidettiin Vaasassa 27.11.1944.

Maantiede ja liikenneyhteydet

Karjalan rata avattiin liikenteelle 1893 ja Hiitolasta tuli yksi radan solmukohdista. Hiitolan Hännilän kylässä oli rautateiden risteusasema. Pietari–Hiitola-rata valmistui vuonna 1919. Hiitolasta pääsi kolmeen suuntaan junalla: Hännilästä haarautui yksi rata etelään Käkisalmeen ja edelleen Pietariin ja toinen rata Antrean kautta Viipuriin. Kolmas rata kulki pohjoisen suuntaan Elisenvaaran kautta Parikkalaan ja Sortavalaan. Hiitolan pitäjän alueella oli aseman lisäksi viisi muuta liikennepaikkaa.

Hiitola oli vanha kauttakulkupitäjä kuljettaessa maanteitse Pohjois-Karjalasta ja Vienasta Viipuriin, Pietariin ja jopa Novgorodiin

asti. Hiitolan Hännilässä yhtyivät myös Kurkijoen, Ilmeen ja Käkisalmen valtamaantiet.

Hiitolassa oli vuonna 1939 asukkaita 8 265, joten se ei ollut mikään pieni pitäjä. Asukkaista n. 3000 asui asemakylässä eli Hännilässä. Kyliä Hiitolassa oli 42 ja kansakouluja 15.

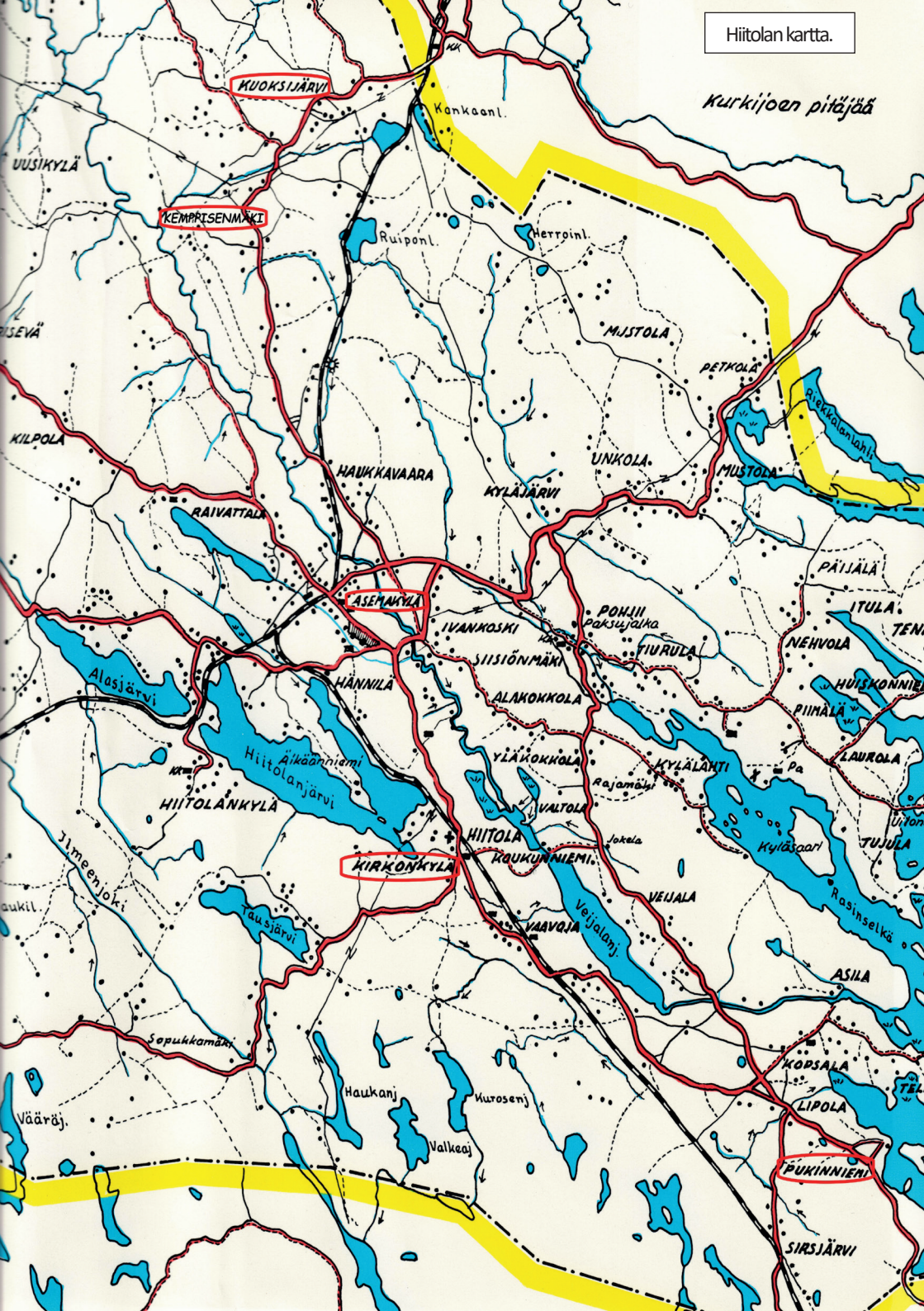
Hiitolan halki virtasi Kokkolanjoki, jota kutsutaan myös Hiitolanjoeksi. Se saa alkunsa Simpeleen Torsajärvestä ja laskee Laatokkaan Asilankosken kautta, jossa on kahdeksan metrin putous. Joki oli tärkeä Laatokan lohen kutujoki ja se oli niin syvä ja leveä, että siinä uitettiin tukkeja.

Toinen joki – Ilmeenjoki – lähtee myös Simpeleen puolelta ja laskee Laatokkaan. Aseman lähellä on luonnonnähtävyytenä 50 m korkea Linnavuori ja Laatokan rannalla kauniit Kilpolan ja Tounaan saaristot.

Elinkeinot

Hiitola oli tyypillinen karjalainen maanviljelyspitäjä, jonka asukkaista lähes 80 % sai siitä toimeentulonsa. Sen maaperä oli hedelmällistä muinaisina aikoina olleen meren maapohjaa.

Siellä oli kuitenkin vuosisadan alkukymmeninä myös vahvaa sahateollisuutta, mm. 1865 perustettu Pekonlahden höyrysaha omine laivastoineen. Pitäjän alueella oli lisäksi pienempiä sahailaitoksia, tiilitehtaita ja voimalaitoksia. Sahankoskella oli mylly ja vuonna 1886 perustettu luujauhomylly, saippua- ja liimakeittämö ja ruukkutehdas. Kauppias Pösö perusti Hännilään nahkatehtaan ja sen yhteyteen suutarin ja satulasepän verstaat. Aseman seudulla oli Keski-Karjalan osuuskaupan rakennus sekä Jouhkin liiketalo, joka tuhoutui pommituksissa.

Hiitolan seurakunta

Seurakunnan alkuvaiheet

Ennen 1600-lukua pääosa Hiitolan asukkaista oli uskonnoltaan ortodokseja. Hiitolaan muutti evankelisluterilaista väestöä jo 1500-luvun lopulla ja sen seurakunta itsenäistyi vuonna 1610. Aluksi evankelisluterilainen väestö käytti kirkkonaan entistä kreikkalaiskatolista Pyhän Eliaan kappelikirkkoa.

Seurakunnalla oli oma kirkkoherra jo vuonna 1616 ja kappalainen vuonna 1637. Evankelis-luterilaisen väestön lisääntyessä alettiin suunnitella uuden kirkon rakentamista ja ensimmäinen varsinainen evankelisluterilainen kirkko rakennettiin vuonna 1625 Hiitolan järven kaakkoispuolelle. Toinen kirkko valmistui 1695. Kirkkoon saatiin kellot vuosina 1750 ja 1752. Kirkko sai 1700-luvulla lahjoituksina paljon myös muuta arvokasta esineistöä. Kirkossa oli pitkään käytössä tarkoin säädetty penkkijärjestys. Kolmas ja viimeinen kirkko valmistui vuonna 1795 samalle paikalle. Kirkkoon mahtui 1800-luvun lopun peruskorjausten jälkeen noin 1000 kuulijaa.

Kirkon välittömään läheisyyteen perustettiin myös hautausmaa, joka palveli seurakuntalaisia aina sotiin asti. Sen ohella otettiin vuonna 1938 käyttöön uusi hautausmaa.

Vuosikymmenten kuluessa hautausmaalle on haudattu Kemppisen suvun edelliset sukupolvet. Suvun Hiitolan matkalla vuonna 1991 kävimme myös hautausmaalla. Löysimme vain muutamia kumollaan olevia suomalaisia hautakiviä. Sisarukset etsivät Pekka-isänsä ja Taneli-sedän hautoja. Niitä emme löytäneet, eikä ihme, sillä niissä oli aikanaan vain puinen risti. Oletetusta hautapaikasta syntyi sisarusten kesken kinaa, kun jokainen oli muistavinaan paikan oikein, eikä sitten kenenkään ohjeilla paikkaa löytynyt.

Kädessäsi oleva sukukirja kertoo Hiitolassa Kuoksjärven kylässä asuneesta Kemppisen suvusta, joka ehti asua samalla paikalla Hiitolan Kuoksjärvellä 1730-luvulta alkaen eli noin 200 vuotta.

Sukulaisten kertomat muistot ja tapahtumat elävöittävät lukijalle kuvan karjalaisesta arkisesta elämänmenosta. Sotatapahtumien vuoksi karjalaisille tutut maiseimat, omat viljellyt pellot ja kyläyhteisö piti jättää. He joutuvat kokemaan omassa elämässään Suomen historialliset murroskohdat, kuten talvi- ja jatkosodat, evakomatkat sekä uudelleen asuttamisen. Kirjassa heidän omalla äänellään kerrottuna, mitä he kokivat evakkotaipaleellaan.

Elämäkerrat vanhempien ja isovanhempien elämästä kertovat selviytymisestä uusissa olosuhteissa, jossa kaikki entinen oli jätettävä. Kirjojen sivuilta luetut historian tapahtumat tulevat läheisiksi oman suvun kokemusten kautta ja ehkä lähentävät eri sukupolvia.

Lähteinä sukukirjassa on käytetty sukulaisten muistitiedon lisäksi arkistoaineistoja ja tietokirjallisuutta. Kirjaan sisältyy runsaasti valokuvia 1920-luvulta lähtien sekä aiheeseen liittyvää kartta-aineistoa.

